

Posudek diplomové práce

K vypracování posudku mi jako vedoucímu práce byla předložena diplomová práce **Evy Janouškovcové** na téma *Srovnání jazyka chorvatských a srbských překladů české a světové literatury*, Praha, 2009, 85 str.

Práce se zabývá vztahem chorvatského a srbského jazyka, jejich srovnáním a rozdíly, které lze v současných jazykových standardech objektivně vysledovat. Rozdělena je do tří hlavních částí:

V první části autorka uvádí teoretická východiska, což zahrnuje stručné zasazení vývoje současného chorvatského a srbského standardu do historického rámce a přístup k pojmání definic jazyka, jazykového systému, jazykového standardu atd. v odborných pracích především chorvatských a srbských jazykovědců. Poukazuje tak mimo jiné na možná nedorozumění způsobená někdy rozdílným vnímáním obsahu lingvistických termínů, o kterých se následně vedou někdy až zbytečně vyostřené a zpolitizované polemiky. Dále je v této kapitole podán typologický přehled rozdílů, které mezi chorvatským a srbským standardem spatřuje současná chorvatská a srbská jazykověda.

Ve druhé části diplomové práce autorka provedla vlastní výzkum na materiálu jazykového korpusu. Tím byly překlady týchž literárních děl, které jsou v současné době v paralelním korpusu "InterCorp" k dispozici jak v chorvatské, tak i v srbské jazykové verzi. Přitom autorka správně poukázala na skutečnost, že se její výzkum omezuje pouze na jazyk beletrie a závěry jejího výzkumu proto nelze zobecňovat na celý jazykový standard, respektive na ostatní stylové roviny jazyka, kde mohou být výsledky značně odlišné. V této části práce se snažila ověřit, zda se ve zkoumaném vzorku jazyka potvrdí ty rozdíly, které se tradují ve stávající literatuře, respektive v jaké míře se jsou v praxi patrné. Současně se pokusila zjistit, zda ze zkoumaného materiálu nevyplnou i některé jiné strukturní rozdíly, jejichž povaha spočívá především v rozdílné frekventovanosti téhož jevu v chorvatském a srbském jazyce, a které proto prozatím unikaly pozornosti jazykovědců.

Ve třetí části práce autorka pak provádí syntézu a srovnání výsledků svého výzkumu s poznatky deklarovanými v dílech současných chorvatských a srbských lingvistů, které citovala v první části své práce. Ze svého výzkumu tak vyvozuje závěry, které mohou obohatit současný stav poznání, ale především naznačit další směr výzkumu v této oblasti.

Je nutno ocenit, že se autorka snažila k výzkumu přistupovat s maximální objektivitou a nepředjíkala, jaké mají být jeho výsledky. Přestože na téma srovnávání chorvatského a srbského jazyka bylo napsáno již mnoho prací, většinou šlo o práce, jejichž základním cílem bylo dokázat již předem danou tezi - buď že chorvatština a srbština tvoří jeden společný jazyk, nebo naopak dokázat odlišnost chorvatštiny od srbštiny. Pro obě tyto teze můžeme najít nekonečný počet dokladů, pokud bud budeme provádět jen kvalitativní a nikoli kvantitativní výzkum, pokud budeme hledat a uvádět jen takové doklady, které předem danou tezi podporují a pokud si předem neujasníme samu definici "jazyka" a dalších lingvistických pojmů. Těchto nástrah se diplomantka úspěšně vyvarovala a usilovala o skutečně vědecký přístup jako nezávislá osoba, která nikomu nestraní.

Hlavním přínosem této diplomové práce je, že jde o jeden z prvních případů, kdy byl k výzkumu použit paralelní jazykový korpus. Ten je v současnosti budován v ÚČNK FF UK jako první a prozatím světově zcela unikátní projekt tohoto charakteru. Je však nutno vyslovit politování nad tím, že objem textů, na kterých byl výzkum prováděn, je stále velmi malý (pouhých 10 literárních děl) a jeho výsledky proto nemohou být ještě zcela průkazné, některé jevy se v tak malém objemu textu totiž nemusejí vůbec vyskytnout, natož aby bylo statisticky průkazné jejich srovnání v chorvatštině a srbštině. Tuto skutečnost však nemůžeme dávat za vinu autorce, neboť byla způsobena časovým skluzem při zpracování textů v ÚČNK. (Dle poznatků, které měla k dispozici v době zadání diplomové práce, měl být v době zpracování práce k dispozici již podstatně větší počet textů.) Tento stav byl také důvodem, proč v práci nejsou plně využity metody statistického vyhodnocení, neboť diplomantka po dohodě s vedoucím práce statistické údaje uvedla jen v některých případech, kde byly průkazné a relevantní.

Sledované jazykové jevy autorka přehledně rozdělila na jevy fonologické, morfologické, syntaktické a lexikální, přičemž upozorňuje na případy, kdy se tyto roviny prolínají. Část věnovanou lexikálním rozdílům po dohodě s vedoucím práce zpracovala pouze jako výběr několika nejilustrativnějších příkladů, neboť tyto rozdíly jsou v současnosti již poměrně podrobně zpracovány v rozdílových slovnících a v rámci rozsahu diplomové práce by v žádném případě nebylo možno veškeré lexikum zpracovat relevantním způsobem.

Citace vět z korpusu je třeba také chápat pouze jako výběr ilustrativních příkladů, které dokládají vždy právě jen jeden sledovaný a v citaci zvýrazněný jev. Samotné závěry byly prováděny na základě mnohem většího počtu příkladů, které však není možno z důvodu jejich počtu v práci citovat v úplnosti. To je třeba zdůraznit, neboť na rozdíl mezi jazyky nelze usuzovat ze srovnání pouhých dvou překladů jedné věty, ale teprve z rozsáhlejšího

souboru vět pocházejících z různých děl různých autorů v překladu různých překladatelů a vydaných různými nakladateli, v nichž se sledovaný jev vyskytuje, čehož si je autorka velmi dobře vědoma.

Uváděné citace z korpusu se souhlasem vedoucího práce také nejsou opatřeny obvyklým odkazem na autora, titul a stranu, neboť by to značně zhoršilo přehlednost textu. Jde o specifikum citací korpusu jako celku, přičemž seznam autorů a titulů v korpusu obsažených je uveden na konci práce. Libovolnou citovanou větou pak již brzy každý zájemce bude moci dohledat v paralelním korpusu na internetu (<http://www.korpus.cz/intercorp/>), a to včetně podrobné bibliografické informace.

Závěrem lze říci, že autorka se svou prací stala průkopnicí v novém přístupu ke komparativnímu studiu slovanských jazyků na základě paralelních korpusů, který dává velké potenciální možnosti, avšak metodika tohoto přístupu zatím ještě není příliš rozpracována a nachází se teprve ve stádiu hledání. Předností tohoto přístupu je nesporně větší objektivita a přístup k jazyku jako kolektivnímu fenoménu, kdy se nezkoumá již jen idiolekt jednoho člověka (autora), nýbrž jazyk celého národnostně či geograficky definovaného kolektivu v příslušném sledovaném období. Práce Evy Janouškovcové je nesporně přínosná a informativní, neboť se snaží postihnout základní rozdíly chorvatského a srbského standardu ve všech jazykových rovinách (byť omezeného na jazyk beletrie). Vnáší tak světlo do tématu obestřené mnoha mýty a stereotypy nejen u laické, ale mnohdy i u odborné veřejnosti. Snaha o postižení celé šíře jazykových rozdílů však vylučuje, aby jednotlivé skupiny jevů mohly být propracovány do větší hloubky.

V případě pokračování v tomto směru výzkumu doporučují další práce zaměřit na užší skupinu jazykových jevů a více využít možností statistického vyhodnocení jevů, což je však podmíněno nárůstem objemu textů ve sledovaném vzorku a zdokonalením programových korpusových nástrojů.

Na základě výše uvedených skutečností doporučuji předloženou diplomovou práci k obhajobě a navrhuji, aby její autorka uvažovala o pokračování vědecké práce v doktorském studiu.

V Praze, 15.9.2009

Mgr. Karel Jirásek, Ph.D.